

The Wheelchair גרמא - שיעור 670

I. בענין הליכת נכה בעגלה בשבת עיין באג"מ (ד - ה) שמתיר לנכה לגלגל עצמו בעגלה כי זה מנעל שלו ועדיף מנעלו והוא בגדר ואין חשש לחילול ה' ואם ע"י נכרי מסתמא מותר דוקא בכרמלית או בחי נושא את עצמו במקום מצוה וזה סתימת רוב הפוסקים חוץ ממהרש"ג ועיין בשיעור 86 אמנם יש נכים שאינם יכולים לגלגל העגלה ויש מכון בארץ ישראל שנקרא Zomet Institute שתחת הבקשה של רב שלמה זלמן אויערבאך והשגחה של השמירת שבת כהלכתה נתחדשה עגלה חשמלית שהליכתה נעשה ע"י גרמא לכן יש רק איסור דרבנן ואולי רק שבות דשבות ולכן יש מקום להתיר לנכים אלו במקום מצוה וצורך גדול לילך בהעגלה חשמלית זו דרך גרמא וגם מסתברא להנכרי לפעול העגלה זו ברה"ר דרך גרמא וכן נראה לי

II. הערות בענין גרמא

(א) **יש מתירים בשבת** להוציא מים ממצנן מים (water cooler) אף היכא שכשמוציא מים קרים ממנו נכנסים מים אחרים ונפתח המנוע שלרוב מים הראשונים אינם מפעילים המנוע רק מים השניים שהם כח שני (שו"ת מנחת שלמה ח - י) וכן להשתמש עם מים חמים ביום טוב מברז הכיור מותר מטעם זה

(ב) **עיין בספר הלכות שבת** (מלאכת זורע הערה ל"ו מצד היידער) דמותר לפתוח שלא"ק שיש עליו מים מעל גבי סוכה אע"פ שהמים בתחלה נופלים על הקרקע ומשם הולכים לזרעים דהוי גרמא במקום מצוה (בשם רב משה)

(ג) **מי שיש לו נרות של שמן על שלחנו** וכמעט אי אפשר שאחד מבני ביתו לא ינענע השלחן בידו או ברגלו ויקרב או ירחק השמן מן הפתילה עיין במ"ב (רע"ז - י"ח) שיזהר מאד אם יטלטל השלחן שיהיה בנחת כדי שלא יבא לקרב השמן להפתילה או לרחק ובפתיל צף שהפתילה מונחת וצפה על השמן ממש ואין השמן מתקרב או מתרחק מהפתילה ע"י נענוע מדינא יש להתיר נענוע השלחן אבל מ"מ קשה להתיר דבר המפורש בש"ס ופוסקים לאיסור ויש להחמיר ולהזיז השלחן רק בנחת (שו"ת אז נדברו ז - מ) אמנם שאני נידן דידן דאינו מכויין לטלטל השלחן והנענוע רק דרך התעסקות והוי גרמא ואפשר גרמא דגרמא ולכן אין צריך להניח הנרות על שלחן אחר (ד"ע)

(ד) **נתינת מים תחת השמן בנר הדולק ביו"ט** - עיין ברמ"א (רס"ה - ז) דאפילו מתכוין לכיבוי שרי מאחר שאין המים בעין אלא תחת השמן ולכאורה הוי יותר חמיר מפסיק רישא ומ"מ מותר

(ה) **אפשר מי ששם תינוק אצל כפתור חשמל להדליקו** נחשב רק גרמא ומותר במקום צורך וכן מי ששם מאכלים לפני מי שלא יברך ולא נתן בידו או אומר לו לאכול הוי רק גרמא

(ו) **לסגור המים חמים ביו"ט** מותר אפילו אם גורם התקטנות השלהבת של האויל ברענער דהוי גרמא דגרמא דגרמא דסגירת הברז גורם לפסיקת המים חמים ופסיקת המים חמים גורם להפסקת ביאת המים הצוננים והפסקת יציאת מים הצוננים גורם התקטנות השלהבת ועוד אפילו גרמא דגרמא מותר ועוד אפילו גרמא מותר ביו"ט

(ז) **גרם לפני עור מותר** - עיין באג"מ (ז - ט) בענין לשנות עלוויטאר שהתנהג ע"י נכרי לאופן שכל אחד ינהג בעצמו בבית שהשכנים מחללי שבת גורם שיכשילם ולכן במקום צורך יש להתיר

(ח) **אכילה על גבי עשבים בשבת** ואם קרוב לפסיק רישא אסור אבל יש צד היתר שהמשקה אין נשפך על העשבים להדיא רק על השלחן ומשם נופל על העשבים וזה חשיב רק גרם פסיק רישא ועיין בשיעור 138 דבגרם פסיק רישא רובו המתירים ויש מתירים אפילו אם מתכוין להגרמא (ש"ל"ד - כ"ז ותק"ד - סקל"ח זשער ה"יון) אבל אנו פסקינן כשיטת הרמ"א (ש"ס) ועוד בכאנגאלאן אפשר חשיב ארעא דחבריה והוא פסיק רישא דלא ניחא ליה דרך גרמא ורק קרוב לפסיק רישא ועוד אפשר בשאר משקים שאינם מצמיחים אין הרמ"א נוהג איסור ורק במים כתב שטוב להחמיר וע"ע במ"ב (סקל"ט) שכתב דלכתחלה ראוי ליזהר בשאר משקים וזה לענין ליטול ידיים על העשבים ולא באכילה בגנות שהוא רק בגדר טוב להחמיר למעשה לכן כתב הרמ"א בלשון טוב להחמיר שלא לאכול בגנות אם ישתמש שם עם מים כי מעיקר הדין נראה דמותר אבל אנו צריכים לנהוג כחומרת הרמ"א ואם רוצה לאכול דוקא על גבי העשבים יכול להניח מפה plastic תחת השלחן והמים אינו נופל על העשבים ורק על המפה

(ט) **חומר שמנקה שצובע גם את המים שנתון בבית הכסא** לכאורה אין איסור

צובע משום (c) דאין צביעה במשקה או במים (b) והוא רק גרמא (g) וגם אינו מתכוין (p) וגם אינו של קיימא (ציץ אליעזר י"ד - מ"ז) (f) ושלא כדרך צביעה וכ"כ השו"ת אור לציון (3 - כ"ט) וכן הורה הגר"ש אלישיב והאז נדברו (י"ג - י"ד) וכ"כ הבאר משה (ח - כ"ג) וע"ע בשש"כ (כ"ג - מ"ד זמילוחים) וגם בשו"ת קנין תורה (3 - ס"ז) שפסקו לאיסור ובבית הכסא של אחרים אין להחמיר ובודאי בכל אופן אין שייך מוחאה

(י) **מאור עלעקטרי הנדלק כשאדם הולך לפניו** יש טעם להתיר משום דלא חשיב מעשה אלא גרמא דמעכב את ההקרנה העלעקטרי מלילך הלאה והם תוזרים להכלי המפעיל וגרמא במקום מצוה או הפסד שרי (רמ"א של"ד - כ"ג) ועיין בשער הציון (תק"ד - סקל"ח) אמנם ע"ע באור ישראל (דף י"ט) שהביא מהרב היילפערין בשו"ת מעשה חושב (ח - י"ג) דחשוב מעשה ולא גרמא דע"י הליכתו הוא מעכב את ההקרנה שלא תלך הלאה וע"ז היא תוזרת לאחור להדלקת המאור והו"ל כזורק אבן ומדליק בה את האור

(יא) **להלביש לתינוק חיתולים שנדפס עליהם מבחוץ סימנים צבועים** שנמחקים בשבת ע"י רטיבות התינוק דהמחיקה הוי גרמא בעלמא דאינו מוחק מיד רק אחר מרטיבת הספוג נמחק הסימן וגם אינו מתכוין להגרמא ומותר (אבני נזר ק"ד - 3) ומה שאמו מתכוין להמחיקה הוי גרמא במקום צרכי תינוק ויש להתיר (רמ"א של"ד - כ"ג) ושער הציון (תק"ד - ל"ח)

(יב) **להעריך אינטערקאם ע"ש** כדי שישמעו אם התינוק בוכה בחדרו אם אינם מדברים בהכלי רק בהחדר הוי גרמא ואם יש צורך גדול יש להתיר

(יג) **להשתמש בתנור שיש לו "שבת-MODE" ביום טוב** עיין בשש"כ (י"ג - הערה כ"ח) דאין להסתמך על היתר גרמא רק על דרך מקרה אבל לא בקביעות

(יד) **ויש מתירים לפזור רעל** כדי להמית שרצים דהרי הרעל עומד לכך ואינו מוקצה ובגרמא של משאצ"ג שרי אפילו בשבת וכ"ש ביו"ט ויש אוסרים (שש"כ כ"ה - הערה כ"ח ע"ג)

(טו) **פתיחת התנור** עיין בשיעור 388 (II)

(טז) **להגדיל או להקטין THERMOSTAT של תנור חימום** עיין בשיעור 473 (IV)

(יז) **עיין בשערים מצויינים בהלכה** (פ - 3) דמותר לפתוח המקרר דפסיק רישא ע"י גרמא לא חשיב מעשה (שו"ת אבני נזר ז"ד)

III. אם הפסקת פעולתו גורם המלאכה אין זה רק גרמא

(א) **לכן מותר להקטין אש הגעז ביו"ט** וגם לכבה לגמרי ועיין באג"מ (ח - ז"ג ד"ה וזכר להקטין אש) שכתב "יש אצלי חידוש גדול ואיני רוצה לכתוב זה בכתב"

(ב) **ענין הפסקת CAR IGNITION בשבת** - עיין בשש"כ (מ - הערה קכ"ט) בשם הגרשז"א אם אין נכרי ואין קטן יכבה בעצמו וטוב אם יעשה בשינוי וטעם ההיתר מפני שכל ניצוץ קטן הוא אש חדשה וע"י הפסקת פעולה המנוע הוא גורם רק לכך שלא תיוצר אש חדשה ובמקום הפסד כמו כאן ודאי יש להקל וזה דומה לשופך נפט על אש שאם הוא יפסיק בפעולת השפיכה אינו חייב משום מכבה ועיין עוד במשנה שבת (כ"ט:): ובנידן דידן עדיף טפי מהתם כי שם עכ"פ קיימת אש גדולה ואילו בנידן דידן מייצרים כל רגע אש חדש ועוד אפשר שיצא מזה הזיקא לרבים אם המנוע ימשיך לפעול ושיטתו כשיטת רב משה

IV. ויש שעושה מעשה שגם אם בעיני הבריות הוא רק גורם למלאכה שתיעשה מ"מ חייב עליו

(א) **עיין בשש"כ** (ח - הערה ז"י) דאסור להוציא מים העומד על גבי האש אם המים שבו עדיין אינם רותחים משום שהוא גורם לכך שהמים הנותרים יתבשלו מהר יותר (בשם הגהות רע"א ש"ח - ח) וזה אינו גרם פסיק רישא שדרך המלאכה של בישול דרך גרמא הוא ודומה לזורע וזורה לרוח

(ב) **עיין באג"מ** (ד - ע"ד - כ"ג) דאסור לתת מים קרים ולחברו לחשמל סמוך לשבת כיון שיש לחוש שע"י הוצאת חלק מהמים יקרבו את בישול השאר

(ג) **אם טעה ופתח את ברז המים החמים** בשבת אסור לסגרו כיון שעל ידי זה גורם שהמים הנותרים בדוד יגיעו לידי יד סולדת בו יותר מהר (שש"כ ח - מ"ג) וכ"כ הציץ אליעזר אבל ע"ע בספר מאור השבת (דף תק"ל) בשם הגר"י פישר דהוי פסיק רישא דלא איכפת ליה וגם מלאכה שאינה צריכה לגופה באיסור דרכנו וגם הוי בגדר מתעסק ואפשר משום שלא עלה על דעתו כלל משום שאינו לפניו ודומה למה שהתיר רב מנשה קליין **water metering** משום שהוא לא ניחא ליה ולא עלה על דעתו כלל כשאינו בפניו